

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ-ПЛОВДИВ
ФАКУЛТЕТ ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ
КАТЕДРА „ОБЩЕСТВЕНОЗДРАВНИ НАУКИ“

Лекция №6

ПСИХОСОЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ И ГРИЖИ ЗА СЕМЕЙСТВАТА И ПРИЯТЕЛИТЕ НА ТЕРМИНАЛНО БОЛНИТЕ

Проф. д-р Силвия Янкуловска, дмн

ПСИХОСОЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ

*НА ПАЛИАТИВНИТЕ
ГРИЖИ*

ПСИХОСОЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ

**ДУХОВНИ И
РЕЛИГИОЗНИ
ПРОБЛЕМИ**

**ПСИХОЛОГИЧЕН
ДИСТРЕС**

**ГРИЖИ ЗА СЕМЕЙСТВОТА
И ПРИЯТЕЛИТЕ НА
ТЕРМИНАЛНО БОЛНИТЕ**

ДУХОВНИ

И РЕЛИГИОЗНИ ПРОБЛЕМИ

ЩО Е ДУХОВНОСТ?

- **духовността обхваща целта и значимостта на съществуването на индивида;**
- **тя включва взаимоотношенията с и възприемането на хората и всички други неща и събития;**
- **духовността е уникална при всяко лице;**

ЩО Е ДУХОВНОСТ?

- **тя се опира на културалните, религиозните и семейните традиции и се модифицира от жизнения опит;**
- **духовността представлява основата за поведението на даден индивид;**

ДУХОВНИ И ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ

ЗА МИНАЛОТО

- ценност и значение на живота на дадено лице;
- стойност на взаимоотношенията;
- ценност на предишните постижения;
- болезнени спомени или срам;
- вина за провали, неизпълнени стремежи

ЗА НАСТОЯЩЕТО

- разцепление на личността;
- физически, психологични и социални промени;
- нараснала зависимост;
- значимост на човешкия живот и на страданието.

ДУХОВНИ И ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ

ЗА БЪДЕЩЕТО

- неизбежно
изолиране;
- безнадеждност и
безсмисленост;
- безпокойство за
смъртта.

ЗА РЕЛИГИЯТА

- силата на вярата;
- съществуването на
задгробен живот.

ПРОЯВЛЕНИЕ НА ДУХОВНИЯТ И ЕКЗИСТЕНЦИАЛНИЯ ДИСТРЕС

- **Физически проблеми**
- **Психологически проблеми**
- **Болка или други симптоми, които не се купират чрез съответно лечение, могат да са неразпознат духовен или екзистенциален дистрес.**

Как да се справяме с духовния или екзистенциален дистрес?

ИНДИВИДУАЛЕН ПОДХОД

- **Нежелание за дискусия.**
- **Нужда от изслушване.**
- **Нужда от собствено проникновение.**
- **Нужда да знаеш, че въпросите и съмненията, които те безпокоят са споделяни от други лица.**

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА РЕЛИГИОЗНАТА ВЯРА?

- **Връзката между индивида и Бога, благоговението пред и желанието да се харесаш на Бога**
- **За вярващи пациенти, духовността им е тясно свързана с тяхната религия.**
- **Ако религиозните нужди са задоволени, удовлетворени са и духовните грижи.**
- **Вярата на дадено лице може да окаже влияние върху изживяванията с приближаването на смъртта.**

Може ли религиозната вяра да помогне на умиращия?

Биологичната смърт не е краят на живота

Вярващите се утешават:

- че има нещо и след смъртта;
- че лошите неща, които са правили, могат да бъдат простени и да бъдат приети техните добри дела

В семействата

Религиозните вярвания могат:

- да помогнат за по-добро справят с грижите за терминално болния;
- да бъдат източник на утеха за умиращия пациент, който е убеден, че вярата ще помогне на оставащите след него.

Може ли религиозната вяра да причини проблеми на умиращия?

РАЗОЧАРОВАНИЕ

- някои хора очакват чудеса;
- някои очакват отговори на въпроси, на които не може да се отговори;
- някои очакват незабавни и съчувствени отговори на техните молитви.

Когато не се получат незабавни отговори на очакванията:

- вярващите обвиняват тяхната религия или дори техния Бог;
- или пък насочват своя гняв или разочарование към екипа за палиативни грижи.

Как да се справяме с религиозните проблеми?

БЕЗУСЛОВЕН РЕСПЕКТ

- Да се пита активно пациента и/или семейството за религиозните проблеми.
- Да се уважават религиозните обреди и да се улеснява практикуването им.

УВАЖЕНИЕ НА НАЧИНА НА ПРАКТИКУВАНЕ НА РЕЛИГИЯТА

- Индивидуална оценка на религиозните нужди.
- Улесняване на посещенията на духовните лица.

ПСИХОЛОГИЧЕН

ДИСТРЕС

ПРЕДРАЗПОЛАГАЩИ ФАКТОРИ

ЗАБОЛЯВАНЕТО

- Бърз прогрес
- Инвалидизация
- Физическа зависимост
- Психологическо изтощение

ПАЦИЕНТА

- Страх от болката и смъртта
- Загуба на контрол, достойнство
- Безнадежност
- Тревожна личност

ЛЕЧЕНИЕТО

- Късна диагноза
- Странични ефекти на терапията

ЕКИПНАТА РАБОТА

- Лоша комуникация
- Липса на непрекъснатост на грижите

ПРЕДРАЗПОЛАГАЩИ ФАКТОРИ

СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

- Загуба на работа, социално положение и роля в семейството
- Чувство на изолираност
- Недовършени дела
- Финансови затруднения
- Страхове за семейството

ДУХОВНИ ФАКТОРИ

- Религиозни въпроси
- Разкаяние, чувство за вина, безсмислие

КУЛТУРАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И ЕЗИКОВИ БАРИЕРИ

БОЛКА И НЕКОНТРОЛИРУЕМИ СИМПТОМИ

ПРИМЕРИ ЗА ПСИХОЛОГИЧЕН ДИСТРЕС

- Тревожност
- Депресия
- Гняв
- Раздразнителност
- Безнадеждност
- Пасивност
- Избягване
- Апатия
- Отричане
- Чувство за вина
- Печал, разкаяние
- Страх
- Липса на сътрудничество
- Нереагиране на болка

ФАКТОРИ ЗА ЛОШО СПРАВЯНЕ С ПСИХОЛОГИЧЕСКИЯ ДИСТРЕС

ЛИЧНОСТОВИ ФАКТОРИ

- песимистична личност;
- лошо справяне преди;
- неприятни изживявания с карциномно болни роднини;
- скорошни лични загуби;
- брачни проблеми;
- психично заболяване;
- злоупотреба с алкохол или наркотици

СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

- слаба социална подкрепа, недостиг на ресурси;
- нисък социално-икономически клас.

КУЛТУРАЛНИ ТРАДИЦИИ

ДУХОВНИ ФАКТОРИ

нерелигиозност

ЛЕЧЕНИЕ НА ПСИХОЛОГИЧНИЯ ДИСТРЕС

- **Внимателен подход**
- **Добра комуникация**
- **Уважение на личността**
- **Обсъждане на страховете**
- **Обръщане внимание на религиозните и духовните проблеми**
- **Респект на културалните различия**
- **Обръщане внимание на социалните проблеми и насърчаване на социалната подкрепа**
- **Групи за подкрепа**
- **Контрол на болката и другите симптоми**
- **Психологични терапевтични подходи**

ГРИЖИ ЗА СЕМЕЙСТВАТА И ПРИЯТЕЛИТЕ

**НА ТЕРМИНАЛНО
БОЛНИТЕ**

ПОТРЕБНОСТИ НА БЛИЗКИТЕ

- **да бъдат редом с пациента в момента на смъртта;**
- **да имат възможност да помагат на болния;**
- **да са уверени, че болният се чувства комфортно;**
- **да получават ежедневна информация за състоянието на пациента;**
- **да са лично информирани за приближаването на смъртта му;**
- **да имат възможност да се справят с емоциите си;**
- **да имат възможност да успокояват болния по всяко време (свободен режим на посещения);**
- **да са подкрепяни от персонала.**

БЛИЗКИТЕ КАТО ОБЕКТ НА ГРИЖИ

Справяне със заболяването на пациента и грижите за него

ЧЕСТО ЗАДАВАНИ ВЪПРОСИ

- **Какво точно не е наред при пациента?**
- **Защо пациентът получава дадено лечение?**
- **Заболяването заразно ли е?**
- **Ще можем ли да се грижим за него в къщи?**
- **Можем ли да говорим с пациента за умирането и смъртта?**

ЧЕСТО ЗАДАВАНИ ВЪПРОСИ

- **Ще можем ли да се справим със спешни ситуации?**
- **Кога да звъним на лекар и каква помощ или съвет да искаме?**
- **Как да даваме лекарствата?**
- **Как да говорим с децата и приятелите за заболяването?**

Справяне със собствените чувства и нужди тревоги у близките за

- **За собственото си здраве;**
- **Напрегнати семейни моменти и как да се справят с тях;**
- **Неразрешени междуличностни проблеми от миналото;**
- **Непреодоляна скръб от скорошна тежка загуба;**
- **Живота след смъртта на пациента – къде ще живеят, кой ще се грижи за тях, откъде ще си набавят парични средства.**

Справяне с обществото, където живеят

- Дали е правилно да държат пациента в дома?
- Какво мислят другите хора за техните грижи; дали те “извършват нужните неща”?
- Дали да възприемат съвет от приятели или съседи?
- Какво да бъде поведението им след смъртта?

ПОДХОДИ СРЕЩИ И СЕМЕЙНИ КОНФЕРЕНЦИИ

- **Да се обясни всичко, от което се интересуват близките.**
- **Информация за агенции, които могат да подпомогнат обгрижването на пациента.**
- **Да се поговори за здравето на самите близки и техните притеснения.**
- **Всеки член на семейството да се насърчи да изрази чувствата си.**
- **Членовете на семейството да бъдат помолени да загърбят междуличностните си различия и да си помагат.**

СЛЕД СМЪРТТА НА ПАЦИЕНТА

*Четири основни задачи в скръбта описват
Boulbi и Parks:*

- приемане реалността на загубата;
- справяне с болката;
- адаптация КЪМ ЖИВОТ, В КОЙТО ПОЧИНАЛИЯТ не съществува;
- намиране на подходящо място за починалия в емоционалния живот на живия и продължаване напред

ФОРМИ НА ГРИЖИ ПРЕЗ ТРАУРА

- участие във възпоминанията на пациента,
- телефонни контакти,
- изпращане на картички със съболезнования,
- домашни посещения,
- групи за поддръжка,
- тематични срещи. Последните са с неформален характер, провеждат се веднъж на 3 месеца и са посветени на определена тема от преживяваната скръб.